

Gospodarski List.

Glasiló c kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: vodja E. Kramer

„Gospodarski List“ izhaja kot priloga „Soče“ dvakrat na mesec in sicer vsak drugi petek. Udje c. kr. kmetijskega društva in uaročniki „Soče“ dobivajo list brezplačno; drugače pa stane list na leto 1 gold. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa vodstvu deželne kmetijske šole v Gorici. — Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 19.

V Gorici, 14. Oktobra 1887.

Leto VII.

Naša reva.

Naše društvo je popisalo žalostne razmere poljedelskega prebivalstva na Goriškem v naslednji peticiji, ktero je te dni odposlalo predsedništvu ministrskega sveta na Dunaji:

„Prevdano podpisano c. kr. kmetijsko društvo, ktero ima po svojih pravilih skrbeti za koristi poljedelskega prebivalstva te dežele, spolnuje le svojo sveto dolžnost s tem, da se loti prav odkritosrčno naslikati žalostne razmere, v katerih hirajo letos naši kmetovalci, ter ob enem prositi, naj pride visoka vlada dobrohotno z izrednimi pa zdatnimi sredstvi v pomoč tej prevažni ljudski vrsti, ktera je žalibog popoluoma onemogla.

Toda zlorabilo bi društvo potrpežljivost vis. predsedništva, ako bi hotelo naštetí tužne dogodbe iz naše kmetijske zgodovine v drugi polovici sedanjega veka, in to tem bolj, ker so obče znane nezgode, ki jih je prizadela bolezen trt in sviloprejk našim nekđaj tako rodovitnim in cvetočim poljem in njih marljivim obdelovalcem.

Tem nezgodam se je pridružila uravnavá zemljiškega davka. Obetali smo si, da nam olajša javna bremena; namesto tega smo doživeli, da nam je vsaj v dveh polit. okrajih, v Goriškem in Gradiškem, še huje obtežila zemljišča, kakor je prepravnavá hišnega davka naložila novo, težko butaro nesrečnim lastnikom kmetijskih posestev.

Sedanji rod naših kmetovalcev se niti ne spominja obilnih letin; on torej ne more zajemati iz takih prihranjenih zalogov, iz kakoršnih zalagajo drugod svoje potreščine v slabih letinah, in zato je lahko razumeti, zakaj ne bo mogel premagati strašne krize, kakoršna mu grozi letos vsled raznih vremenskih nezgod, osodepolnih tržnih razmer in neugodnih colnih naredeb in prepovedi.

Žitni pridelek je bil v obče poveljen gledé na množino in na dobroto; tega ne more in ne mara nihče tajiti. A kaj pomenja to? Nič družega, nego

da je mogel kmet (kolon), kder obstoji koloničen sistem, odrajtati zemljiščnemu lastniku pogojeno zakupnino in da je mogel kolikor ta, toliko tisti kmetovalec, kteri je ob enem zemljiščni lastnik, z vsem, kar je pri sedanji ničevi ceni za svoj dober pridelek skupil, opraviti svojo dolžnost pri c. kr. davkarskem uradu.

Če prezremo svilni pridelek, kteri tudi ni imel cene in je torej le malo uplival na gospodarstveni položaj posestnikov, pozgubili so se nam letos vsi drugi poljski pridelki skoro popolnoma; nekteri, kakor turšica, činkvantin in dr. vsled strašanske suše, ktera je trpela celo poletje; drugi, kakor grozdje, ktero edino bi bilo tudi v suši lahko vstrajalo brez posebne škode, ker so trte, oslabiljene po Peronospori, ki je v preteklih letih in zlasti lani napadala naše vinograde, v obče prav malo zarodile.

Sicer bo imelo vino, kakor drugi pridelki, zelo nizko ceno, ker bodo imele sosednje dežele naše države bogato trgatév. Zraven tega pa se odlegne našej deželi zanesljiv trg, kamor je do zdaj oddajala mnogo vina, ako se, kakor vse kaže, znatno povejša colnina na uvažanje vina v Italijo.

Celo sadje, ktero je posebno nekterim stranem naše dežele vir lepih dohodkov, ni se letos posebno sponeslo, ne samo, ker ga je bilo manj, kakor po navadi, ampak bolj zato, ker je vsled ostre zime in pozne pomladi pozneje dozorelo in se je začelo izvažati še le tedaj, ko je bilo v severnih krajih uže sadje od drugod na trgu.

En sam pridelek doseza ogromno ceno — piča; a to je nova nesreča našemu kmetovalcu, kteri si je ne more priskrbeti in je torej prisiljen, po čisto mrtvej ceni prodati del svoje živine v veliko in trajno škodo svoje kmetiji.

In kedar se posestnik znebi vsega, kar je pridelal, da zadosti zahtevam javne uprave, kaj mu ostane potem, da preživi sebe in svojo družino, in če treba, po vrhu še kolone, ki zavisé od njega,

do prihodnjega leta, katero, če sodimo po preteklosti, ne obeta biti veliko bolje od tekočega?

Zemljiščnemu lastniku ne ostane po tem takem nič drugega, kakor zbrati si, da s tem, kar je pridelal, ohrani svoje življenje, ali pa da plača davke, in srečnega se bo smel šteti, če se ogne odločbi za eno ali za drugo s tem, da dobi še enkrat denara na posodo in si tako više nakopiči butaro svojih zaveznosti.

Udano podpisano društvo bi se nikakor ne drznilo pretiravati popisanega stanja stvari in prosi prav iskreno, naj se blagovoli vis. vlada o njem prepričati.

V ta namen naj zapové podložnim oblastnijam, da pregledajo naše zemljiške knjige, da poročajo, kako so zagačene naše bolnišnice in norišnice; in ko prebere dotična poročila, bo gotovo verjela, da so naši posestniki zgubili vso nado v boljšo bodočnost, da so vsi pobiti ter nima jo ni sredstev, ni poguma, da bi se brez kake pomoči povzdignili iz svoje onemoglosti, in da se koloni, — da ubeže siromaštvu in strašnim mukam pelagre, — pripravljajo v celih trumah preseliti se unstran Oceana; to pa bi odtegnilo našej deželi na stotine delavnih rok, katere ne želé nič iskreneje, nego da se morejo krepke ohraniti in še dalje obdelavati rojstna tla in če treba tudi ja zvesto braniti.

Da se pa ne bo moglo očitati preudano podpisanemu društvu, da pretirava stvari, priznava ono, da niso še vse strani naše dežele v takej skrajnej stiski in da se še povsod nahajajo posamezne osebe, katerim se iz vzrokov čisto nezavisnih od njih zemljišnega posestva, smehtja milejša osoda.

To, kar smo tu razložili, velja za skoro cela politiška okraja Gradiščanski in Sežanski in za veči del polit. okraja Goriškega, posebno pa za njegova sodnijska okraja Kanalski in Ajdovski, — in ostaja samo politiški okraj Tolminski, v katerem sicer ni bogastva, pa prebivalstvo vendar ni tako hudo tepeno po tolikih nesrečah.

Gotovo pa je to, da tamkajšnji okraj ne more pomagati drugim deželnim stranem in zato sklepa prespoštljivo podpisano društvo, naj se blagovoli visoko predsedništvo blagohotno ozreti na siromašno stanje našega poljedelskega prebivalstva ter preskrbeti, da se dovolé zdatna olajšanja zemljiških davkov za leto 1887, ob enem da se započno občno koristna javna dela, da si bodo mogli kmetje z delom prislužiti potrebnega kruha.

Tu opazuje vdano podpisano društvo, da ni zabilo obilne podpore, katere je vis. vlada dovolila za namakanje Tržiške rovani; opomniti pa mora, da ta podpora pojde v korist enemu samemu sodnijskemu okraju in da se dotična dela ne bodo mogla po nobenem načinu poprej začeti, kakor morda za dve leti, tako da ne bo po njih nobene pomoči v sedanjih stiskah.

Če usliši vis. vlada zgorej navedeno prošnjo, bo našemu posestvu le začasno pomagano. Ker pa meni prevdano podpisano društvo, da je neobhodno

potrebno, da se stalno zboljšajo razmere našega poljedelskega prebivalstva, zato dodaja nadaljno iskreno prošnjo, naj blagovoli visoka vlada dovoliti, da se definitivno zmanjšajo zemljiški davki v politiških okrajih Goriškem in Gradiškem.

To prošnjo je tudi slav. deželni odbor s posebno vlogo priporočil visoki vladi. Bog daj, da bi bila uslišana!

Zboljšujmo travnike!

Različna so sredstva, s katerimi se zboljšujejo travniki in po različnosti lege, zemlje, kulturnega stanja treba je ta sredstva različno uporabljati. Travniki v nizkih, mokrih legah se drenažujejo — to je, umetno sušé ali izmočirijo; nasprotno je treba suhe travnike namakati, napeljavati na nje take vode, katere jih polagoma močé in gnojé ter s tem pospešujejo raščo. Toda danes ne mislimo govoriti ni o tem, ni o unem načinu zboljševanja, ampak povedati hočemo, kako se travniki razumno, pravilno gnojé; saj smo imeli večkrat priliko prepričati se, da so o tem naši kmetovalci slabo podučeni, da travnike preveč (pa le prav redko kje), ali premalo gnojé, ali pa tudi čisto nič. Popolnoma v nenaar puščenih travnikov je na Goriškem žalibog prav mnogo; razumne gnojitev pa ne najdeš skoro nikjer. Zato se pri nas v obče veliko manj sena pride nje, kakor bi se ga moglo, ako bi se bolj in razumneje skrbelo za zboljšanje travnikov.

Nahajajo se pa vendar tudi taki kmetovalci, kateri porabijo ves boljši gnoj za svoje travnike, njive pa popolnoma zanemarjajo. To tudi ni prav: Kdor hoče razumno kmetovati, mora na to gledati, da ohrani med njivami in travniki gledé gnojenja pravo razmerje.

Razumno gnojenje travnikov ne mudi samo pridelka, ampak pospešuje tudi tečnost in dobroto pridelanega sena. Kdor ima zadosta domačega hlevskega gnoja, ali kdor ga lahko kupi, ravna prav pametno, ako gnoji ž njim po neki vrsti, zdaj njive, zdaj travnike. Kakor smo uže poprej omenili, bi pa tako kmetovanje ne bilo razumno, ako bi kdo ves hlevski gnoj porabil za travnike, njive bi pa zanemaril.

Za razumno gnojitev naj si kmetovalec zraven hlevskega preskrbi še drugega gnoja, ki je v mnogih slučajih ravno tako dober, ali pa še boljši, kakor uni. Taka gnojila so:

Gnojnica, stajnjšana sekretnica, kompost ali mešan gnoj, navaden pepel, koščena moka, mavec ali gisp, apno, soldan in lapor, cestno blato, naplavljena zemlja, navadna dobra zemlja itd. V novejšem času se je tudi plinova ali gazova voda pokazala kot izvrstno gnojilo za travnike; o njem hočemo pozneje še nekoliko spregovoriti.

Gnojnica in sekretnica sti zavoljo svojega gotovega in naglega uspeha jako cenjeni. Zapomnijo

pa naj si kmetovalci, da ni dobro, da se bodi travniki, ali njive prepogostoma in preobilno gnojé ž njima. O tem greše mnogi v svojo veliko škodo; — kajti po takej nespametnej gnojitvi se namnože po travnikih škodljive rastline, a zadušé in pozgubé se detelje in dobre trave.

V izmembo gnojila priporoča se posebno navadni pepel; kar smo namreč letos pognojili z gnojnico ali sekretnico, to gnojimo drugo, ali tretje naslednje leto s pepelom.

Po tej gnojitvi zapazimo kmalo skoro enak uspeh, kakor bi bili nasejali po travniku detelje, in ta je ravno prava, živini priljubljena obela vsakdanje piče. Gnojitev s pepelom, pa tudi ne prepogosta in preobilna, zdatno zboljšuje travnike.

Žepič.

Zanesljivo sredstvo zoper roparice.

(Dalje; glej štev. 17.).

Pri meni se redkokedaj pripeti, da bi ropanje v pravem pomenu nastalo, ker jaz precej skušam isto sè spredaj navedenimi sredstvi zadušiti ali odstraniti. Dvakrat se je pa vendar prigodilo, odkar čebelarim, da sem imel veliko opraviti, predno sem roparijo odvrnil in to izvršil sem z mojim pripomočkom (sredstvom). Vzrok prvega, zelo neprijetnega slučaja je bil sledeči: Obišče me moj prijatelj, ki je bil tudi čebelar in s katerim sva posebno dobra bila. V tistem času imel sem laške čebele v svojem čebelnjaku. Ko tavišu to povem, prosi me, naj mu pokažem laško matico. „Ljubi prijatelj“, pravim mu, „to se se ne more zgoditi, kajti danes je zelo vroče, in čebele v naši okolici nimajo nič več paše in če jaz medene satove iz panju vzamem, lahko s tem ropanje pouzročim“. Ker pa prijatelj zopet začne prositi, naj mu vendar pokažem laško matico, ker silno, silno željen je je videti, rečem mu: „Vam na ljubo hočem to storiti, a dobro vem, da bode roparija nastala, ter da bode jeden panj ugonobljen“. Odprem panj, in obesim iz panju vzet meden sat v odprto shrambico, (ker takrat še nisem imel take, ki bi se dobro zaprla) in iščem na satovih zalego matice. Ko jo dobim, pokažem jo prijatelju, ki je bil zbog tega zelo vesel in me še po marsičem povpraševal, na kar bi mu moral jaz odgovarjati, tako da je prešlo nekaj minut, da bi se bil jaz ozrl po medenih satovih. Naenkrat začujem za sabo glasno šumenje, in ko se ozrem, vidim, da so bili medeni satovi vsi črni roparic. „Glejte, prijatelj“, rečem mu, „kar sem popred pravil, je že tu. Zdajci imam priliko, moje sredstvo proti roparicam vporabiti, o katerem sem Vam že pravil, da gotovo pomaga“.

To sredstvo je sledeče: Narpred poiščem matico in jo v matično gajbico (hišico) zaprem in potem vzamem vse satove iz panju, ter od vsacega posebej omedem čebele in popolno omeden sat dam jednemu domačemu, da ga hitro, kolikor je mogoče,

proč nese, da tako zabranim še večje ropanje. Satove z zalego pa, da se zalega preveč ne shladi, postavim v kuhinjo na toplo in sicer za kake pol ure, in potem jih kakemu močnemu panju v medeni prostor obesim. Omedene čebele stresem potem v prazen panj, ter denem tudi zaprto matico v kak kot v panju pri sprednji končnici. Panj zaprem, letavnik pa popolno odprem, da roparice lahko v panj greto in se prepričajo, da v tem praznem panju ni več plena za nje, in da bi bilo vse delo zastoj.

Za to delo je potrebno več ljudi, da se vse hitro zvrši. Vsak pričujočih vzame jeden sat v roke, da išče matice, (kajti to je glavna reč, da je roparice ne umore).

Ker je bil napadeni panj na ta način v plen drugim, zmanjšal sem drugim letavnikom, priprl sem jih; in ko so moji domači ljudje in prijatelji vse satove že proč odnesli, gledali smo, kako se je čez kakih pet minut število roparic pomnožilo in ropanje je bilo hudo videti, a kaj, ker roparice niso nič dobile. Da je pa množica roparic tako hitro narastala, vzrok je šumenje, s katerim roparice druge na svoje početje opomnijo. Iz družih panjev so priletele čebele in divje po vrtu letale ter iskale, kje bil novi vir medu. Čakal sem kake četrte ure, da so se čebele na dotični panj odmenile. Zdajci še le sem nesel satove z zalego v zaprtej skrinjici (tudi panj je dober) po stranski poti v čebelnjak; tu jih prav hitro obesim v medeni prostor nekemu močnemu panju, ki je bil na nasprotnem koncu v čebelnjaku in grem po drugem delu; — a prišel sem za eno uro pogledat, kaj roparice počnejo. Za kaki dve uri je bil pritisk že vidno manjši, a trajal je še do večera, čeravno se je število roparic vedno manjšalo.

V mraku dam čebelam tega panju, ki so do sedaj mirno na notranjih stenah sedele, tri prazne satove in v jednom koritcu medu, da so se za bojevanje prihodnjega dne malo podprle, kraljica ostala je še zaprta. Drugo jutro zgodaj vzel sem satove in koritce iz panju in priprl žrelo, da so se čebele lažje branile roparic. Roparice tudi drugi dan dopoldne pridejo, pa že prav malo in popoldne prišle so le nekatere. Proti večeru pa, ko iz drugih panjev že nobene čebele ni bilo na dan, tudi iz tega panju nobene ni bilo, kar je bilo v znamenje, da je ropanje odjenjalo. Zdajci dam panju prejšnji dan odvzete satove z zalego nazaj in spustim matico. Tretji dan zjutraj bilo je že vse v redu. Moje sredstvo obneslo se je dobro in vspešno.

V drugem slučaju je pa v mojem čebelnjaku po mojem zadolženji ropanje nastalo in tudi v tem slučaju se je popred povedani način prav dobro sponesel.

V času, ko čebele niso imele paše, prosi me nekdo za jeden lep sat medu. Jaz grem v čebelnjak in vzamem iz jednega panju več satov, da bi nar lepšega odbral. Ker je bilo pa popoldne, ko so čebele nar huje predigravale, privabil sem z medenim duhom čebele, ki so precej priletele in se na

satove vsedle. Vstrašim se in hitro denem satove nazaj v panj, n da bil roparice odstranil. To ravno bila je pa največa napaka, katere sem se precej spomnil, a vendar že prepozno, ker roparice so izletele pri žrelu, a se kmalu z velikim spremstvom vrnil. Za en četrt ure nastane grozno klanje in ropanje, čeravno so se čebele napadenega panju hlabro bojevalo in tujkam vhod v njihovo stanovanje branile. Precej proprimem se spredaj popisanega sredstva in tudi v tem slučaju rešil sem čebele in med, brez da bi roparice moril.

To sredstvo objavim zategadelj, da se ga tudi drugi čebelarji poprimejo, in ako to tako store, kakor sem spredaj povedal, da se namreč vse hitro in točno zgodi, zagotovim vsacega, da bode to pomagalo.

Konečno še opomnim: Če pridejo zvečer, ko so čebele sploh že nehale letati, še pri žrelu napadenega panju vun, je znamenje, da roparije še ni konec, da se bo še drugi dan nadaljevala. V takem slučaju čaka se še en dan dalje, da vsakoršen napad poneha, in potem sme se še le napadenemu panju satovje dati, pa le zvečer, nikdar po dnevi.

Janez Stahala.

Gospodarske novice.

Letina na Goriškem je letos v obče nepovoljna. V *Furlaniji* so pridelali lepo žito — a družega skoro prav nič. Trta je imela prav malo zaroda, in še to, kar je bilo, je v nekterih občinah Tržiškega okraja pobila toča, povsod drugod pa požgala suša. Turšico, činkvantin in večino drugih jesenskih pridelkov je tudi ugonobila suša. Posestnik in kolon oba sta v silnih stiskah. Če ne bo zdatne pomoči o pravem času, bo lakota in po njej se bo širila strašna *pelagra*, ktera uže zdaj zahteva marsiktero žrtev.

Na *Krasu* tožijo v obče tudi o prav slabi letini. Samo v nekterih legah Sežanskega okraja so imeli pol srednje trgatve in to, kar so pridelali, je dobro, boljše nego so pričakovali. V *Komenskem* okraju so letos v vsakem oziru reveži. Toča in suša odnesli ste vsaka svoj plen.

V bližnji *Goriški okolici* je žito dovelj obro-dilo; a žitna cena je mrtva in posestnik ni skupil toliko za lep pridelek, da bi splačal seme in delo in skrb. Vsi drugi pridelki so v obče revni; suša jim je hudo prizadela. Vina je sem ter tija nekoliko in prav dobro je, kar ga je, a žal, da ni pridelka niti v poravnavo davkov.

Brda imajo srednjo vinsko letino gledé na množino, a odlično gledé na dobroto pridelka. Enako je v *Dornbergu*, *Rifenbergu*, v *Šmarijah* in v *Braniški dolini*. Izborno vino, kakoršnega ni bilo uže mnogo let. *Podčavenci* in ostali del *Vipavske* doline se ponajajo tudi z izredno dobrim vinskim pridelkom. Trte so ustrajale v največi suši in še zdaj

po trgatvi so bolj zelene, kakor lani dolgo pred trgatvijo. Suša ji.n je brže koristila nego škodovala, ker jih je rešila *Peronospora*. — Žalibog, da je vino skoro edini pridelek, kteri ni zapal nasledkom dolgotrajne suše.

Na *Kanalskem* je bilo žito lepo. poznej poljski pridelki srednji, sadja malo, vina nič, če se ne računni nekoliko črnine, ktero so dale Amerikanske trte za domačo pijačo.

Na *Tolminskem* je v obče povoljna letina, na *Cerkljanskem* nekoliko slabeja, na *Bovškem* pa prav slaba, ker je toča prihrumela, ko je bilo še zadnje žito na polji, ter je ugonobila skoro v celem okraju turšico, krompir in druge jesenske pridelke.

Naše društvene volitve. Pri volitvi dveh zastopnikov Goriškega kmetijskega odseka v glavnem odboru dne 9. t. m. sta bila skoro soglasno izvoljena gg. Konrad pl. Fabris veleposestnik in župan v Števerjanu in Fr. pl. Gironcoli, veleposestnik v Vertobji. Ker ni prvi zaradi mnogih drugih opravil, s kterimi je preobložen, prevzel volitve, bode prihodnjo nedeljo 16. t. m. ob 11. uri predpoludne v društvenem uradu dopolnitvena volitev. Izvoliti je z listki enega odbornika. Volitev se zaključí točno o poludnè.

Za Sežansko-Komensko-Ajdovski kmetijski odsek je izvoljen v glavni odbor Monsignor Josip Marušič.

Kobariško-Bovški odsek si je izvolil za načelnika g. Ivana Gruntarja posestnika v Kobaridu, za zastopnika v glavni odbor pa g. dokt. Nikolaja Tonkli-ja.

Od Tolminsko-Cerkljanskega kmet. odseka še ni poročila.

Razdelitev obč. zemljišč Selskih na Krasu je vsled Najvišega sklepa z dne 18. septembra t. l. konečno potrjena.

Razglas.

Vsled povelja c. kr. intendance 3. vojnega zbora z dne 1. oktobra 1887 šte. 8118 ima se zagotoviti preskrbovanje kruha in ovs na Ljubljanski postaji za dobo od 1. januarja do 31. decembra 1888:

Potrebovalo se bo poprečno	
vsak dan 1423 porcij kruha po 840 gramov	
" " 52 " ovs " 3360 "	
" " 60 " " 4200 "	
" " 81 " " 5040 "	

Te množine bo po najemnem potu preskrbovati in se bodo neposrednje oddajale vojski.

Dotične ponudbe previdene s kolekom za 50 kr., v kterih naj bo navédena cena

za vsako porcijo kruha po 480 gramov	
" " " ovs " 3360 "	

naj se pošljejo najkasneje do 18. oktobra t. l. vojaški zalogi (Verpflegsmagazin) v Ljubljani.

Nadrobne pogoje in uzorce ogledati si je lahko vsak dan v vojaški zalogi v Ljubljani.

Tiskani pogoji v zneskih, po 4 kr. tisk. pola, pošiljajo se tudi po pošti vsakemu, kdor jih želi imeti

C. kr. vojaška zaloga v Ljubljani

dne 1. oktobra 1887.